

FİNANSAL OKURYAZARLIK EĞİTİMİNİN, ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ ÜZERİNE ETKİSİ: ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ AYDIN İKTİSAT FAKÜLTESİ ÖRNEĞİ

H. Betül ÖNGEN*

Ercan ÖNGEN†

Öz

Bu araştırmada; üniversite öğrencilerine yönelik finansal okuryazarlık eğitiminin, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkisinin ve öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Adnan Menderes Üniversitesi Aydın İktisat Fakültesi öğrencilerine yönelik bir uygulama gerçekleştirilmiş olup, araştırma verilerinin analizi sonucunda öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Özellikle faiz, menkul kıymet, kredi kartlarının işlevi ve işleyişi ile finansal ürünlerin risk karşılaştırması konularında, öğrencilerin finansal okuryazar olmadıkları belirlenmiştir. Ancak, finansal okuryazarlık dersini alan dördüncü sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin, diğer öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinden yüksek olduğu belirlenmiştir. Dolayısı ile finansal okuryazarlık eğitiminin, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde pozitif yönde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Finansal Araçlar, Finansal Bilgi, Finansal Risk.

THE FINANCIAL EDUCATION'S EFFECTS TO ON THE FINANCIAL LITERACY DEGREE OF THE UNIVERSITY STUDENT'S: ADNAN MENDERES UNIVERSITY AYDIN FACULTY OF ECONOMICS EXAMPLE

Abstract

In this study; it was aimed to determine whether the financial literacy education for university students affected the financial literacy degree of the students and whether the financial literacy degrees of the students varied according to the socio-demographic features. In this direction, an application was made to Adnan Menderes University Aydın Faculty of Economics students and it was determined that the financial literacy level of the students was low as a result of analysis of research data. Especially it has been determined that students are not financial literate in terms of comparing the function and function of interest, securities, credit cards and risk of financial products. However, it has been determined that financial literacy degree of fourth grade students taking financial literacy courses are higher than financial literacy degrees of other students. Hence, it is found that financial literacy education has a positive effect on students' financial literacy degree.

Keywords: Financial Literacy, Financial Education, Financial Instruments, Financial Information, Financial Risk.

GİRİŞ

Günümüzde hayatın her alanında para vazgeçilmez bir ihtiyaç ve ihtiyaçların karşılanabilmesi için gerekli bir araçtır. Paranın ve para yerine kullanılan finansal araçların tanınması ve doğru kullanımı, bireyin yaşamını finansal açıdan daha rahat sürdürebilmesine olanak sağlarken, aksi durumda önlenemez finansal sorunlar ile karşı karşıya kalmak kaçınılmaz bir sonuç olacaktır. Dolayısı ile her bireyin asgari düzeyde finansal okuryazar olması, finansal risk ve sorunlardan korunmasına katkı sağlayacaktır.

* Öğr. Gör. SMMM, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın İktisat Fakültesi, Aydın, betulongen@gmail.com

† Finans Uzmanı, Aydın, ercanongen@gmail.com

Bireyin kişisel finansal işlemlerini yapabilecek asgari finansal bilgiye sahip olması (Lusardi, 2008) olarak ifade edilen finansal okuryazarlık, özellikle 20. yüzyılın sonlarından itibaren hem kurumsal anlamda hem de bilimsel anlamda önem verilen ve üzerinde durulan konulardan biridir.

Çalışmada finansal okuryazarlık konusu literatür yardımı ile alınmış ve finansal okuryazarlık konusunda yapılan araştırmalar incelenerek, araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Bu çalışmada finansal okuryazarlık eğitiminin, üniversite öğrencilerinin finansal bilgi ve okuryazarlık düzeyleri üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmış olup, bu doğrultuda Adnan Menderes Üniversitesi Aydın İktisat Fakültesi öğrencilerine yönelik bir uygulama çalışması yürütülmüştür. Uygulama sonucu elde edilen veriler SPSS 22.0 İstatistik Paket Programı yardımı ile analiz edilmiş, ulaşılan bulgular literatürden edinilen bilgiler doğrultusunda yorumlanmıştır. Araştırmadan ulaşılan sonuçlar doğrultusunda, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılması için öneriler getirilmiştir.

1. FİNANSAL OKURYAZARLIK

Finansal okuryazarlık; bireyin kişisel tasarruflarını yönetebilmesi için asgari finansal bilgiye sahip olması, bireysel borç ve tasarruflarını yönetebilmesi, kişisel veya aile bütçesini yapabilmesi, kısa ve uzun vadeli finansal değerlendirme yaparak varlıklarını en etkin şekilde kullanması (Lusardi, 2008:3) olarak tanımlanabileceği gibi, bireylerin finansal konularda bilgiye dayalı doğru ve sağlıklı kararlar almasını sağlayan yeterlilik düzeyi (Alkaya ve Yağlı, 2015:585) olarak da tanımlanabilir.

Kavramı daha geniş bir bakış açısı ile ele alan Vitt ve arkadaşları finansal okuryazarlığı; bireyin maddi refahını etkileyebilecek finansal konular hakkında okuma analiz, yönetim ve bağlantı kurabilme becerisi olmakla birlikte aynı zamanda finansal kararlar alabilmeyi, finansal konuları tartışabilmeyi, geleceğe yönelik finansal planlar yapabilmeyi (bütçe) ve gerek ulusal ve gerekse küresel ekonomik koşullara göre pozisyon alabilmeyi kapsayan, finansal bilgiye sahip olabilmek (Vitt vd., 2000) şeklinde tanımlamaktadır.

OECD bünyesinde yer alan ve dünya genelindeki öğrencilerin başarı ve bilgi düzeylerini değerlendiren PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)'ya göre finansal okuryazarlık; “bireylerin ve toplumun finansal refahını artırmak üzere, finansal bilgileri bilme; ilgili kavramları, riskleri ve becerileri anlama; bu bilgi ve anlayışı farklı finansal bağlamlarda etkili kararlar almak için kullanma güdüsü ve güvenine sahip olma” şeklinde tanımlanmaktadır (OECD, 2013). Finansal okuryazarlık kavramına ilişkin çeşitli tanımlar bulunmakla birlikte, kavram üzerinde görüş birliği sağlanmış genel bir tanım bulunmamaktadır. Ancak tanımlar irdelendiğinde genel olarak finansal okuryazarlık kavramının, en basit ifade ile bireyin finansal bilgiye sahip olarak kişisel varlık ve borçlarını yönetebilme, planlama ve ekonomik koşullara göre davranabilme becerisi olarak tanımlandığını söylemek mümkündür.

Gerek finansal araçların giderek artması, gerek zorlu ekonomik koşullar, gerek daha refah bir yaşam sürülebilmesi ve gerekse finansal bilincin gelişmesi açısından, finansal okuryazarlık giderek daha önemli bir hal almaktadır (Temizel, 2010:14). Özellikle para ve para yerine geçen finansal araçların doğru ve etkin kullanımı, varlık ve borçların yönetimi ve kişisel tasarruf yapabilmek, bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile doğru orantılıdır.

Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinde dikkate alınan bileşenlerin başında bireyin finansal bilgisi gelmektedir. Finansal bilgi; bireyin bütçe, sigorta, tasarruf,

yatırım, kredi, basit faiz, bileşik faiz, enflasyon, risk, getiri, bilanço gibi temel finans bilgilerine, sahip olmasıdır (Alkaya ve Yağlı, 2015:587). Ancak, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinde veya ölçülmesinde, genel kabul görmüş bir standardın bulunduğunu söylemek mümkün değildir. Bu durumun temelinde ise; kavramlaştırma, tanımlama ve finansal araçları tanımlamadaki yetersizlikler yatmaktadır (Huston, 2010:305).

Finansal okuryazarlık üzerine yapılan çalışmalarda, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlenmesinde; temel ekonomik terimlerin bilinmesi, temel faiz hesaplamalarının yapılabilmesi, finansal araçların ve bunların işlevlerinin bilinmesi, finansal kurumların tanınması ve bireysel finansı bilmek gibi farklı kriterler veya ölçütler kullanılmaktadır (Vitt vd., 2000; Moore, 2003; Lusardi, 2008; Huston, 2010; Remund, 2010; Alkaya ve Yağlı, 2015; Kılıç, Ata ve Seyrek, 2015).

Finansal okuryazarlık üzerine çalışmaları ile literatüre önemli katkılar sağlayan Lusardi'ye göre finansal okuryazarlık, temel ve ileri düzey olmak üzere iki düzeydedir. Bireyin faiz ve faiz oranları hakkında bilgiye sahip olması ve yorum yapabilmesi, enflasyonun etkilerini ve risk çeşitlendirme kavramını algılaması temel düzeyde finansal okuryazarlık için beklenen kriterlerdir. Buna karşın menkul kıymetlerin (hisse senedi, tahvil, vb.) ve menkul kıymetler piyasalarının işlevlerinin bilinmesi, faiz oranları ve tahvil fiyatları arasındaki ilişkinin bilinmesi gibi daha kapsamlı finansal bilgi, ileri düzeyde finansal okuryazarlık için gereken bilgi veya kriterlerdir (Lusardi 2008). Lusardi'nin açıklamaları doğrultusunda, bireyin basit faiz hesabını bilmesi temel düzeyde finansal okuryazarlık için yeterli iken, piyasa faiz oranlarının düşmesi veya artması halinde tahvil fiyatlarındaki değişimi bilmesi, ileri düzeyde finansal okuryazarlığı gerektirmektedir demek mümkündür.

Küreselleşme ile birlikte artan sermaye hareketliliği, beraberinde finansal ürün/araçların çeşitlenmesine ve karmaşık finansal ürün/araçların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yılmaz ve Tuncay, 2012:345). Ancak gerek finansal ürün/araçların çok sayıda ve karmaşık yapıya sahip olması ve gerekse giderek finansal konuların günlük yaşamda daha fazla önem kazanması bireysel anlamda finansal sorunların da yaşanmasına neden olmaktadır. Yanlış kullanım sonucu kredi kartı borç batağına saplanan milyonlarca insan, kulaktan dolma bilgilerle riskli finansal araçlara yapılan yatırımlar, bütçe yapmadığı için gelirinden fazla harcama yapan aileler, vb. gibi pek çok örnek, finansal okuryazar olmamanın yarattığı sorunlara örnek teşkil etmektedir. Bu bağlamda finansal okuryazarlık, hem bireysel hem de toplumsal açıdan pek çok finansal sorunun azaltılmasında öneme sahip bir bilgi düzeyi olarak da nitelendirilmelidir.

Finansal okuryazarlık üzerine çalışmalar yapan Jariwala ve Sharma (2011), finansal okuryazarlığın bireysel ve makro düzeyde yararları olduğuna işaret etmektedir. Bireysel bağlamda finansal okuryazar kişiler, harcamalarını kontrollü ve daha az yapmak suretiyle daha fazla tasarruf etme yoluna giderken, aynı zamanda finansal riskleri de daha doğru yönetebilmektedir. Makro düzeyde ise finansal okuryazarlık, bireylerin finansal ürün ve hizmetlere olan talebin artmasını sağlayarak; ekonomik hareketliliğe, finansal dalgalanmaların azalmasına, finansal piyasa araçlarının geliştirilmesine ve dolayısı ile kalkınmaya pozitif katkı sağlamaktadır (Aktaran Dalkılıç ve Kırkbeşoğlu, 2015:273).

Finansal okuryazarlık giderek önem kazanan ve pek çok uluslararası kurum ve kuruluş tarafından da bireylere kazandırılması gereken finansal yeterlilik düzeyi olarak kabul edilmektedir. Başta OECD olmak üzere küresel finansa kuruluşları, finansal okuryazarlığın; bireylerin finansal piyasalara katılımı için gerekli bir bilgi düzeyi olduğu, finansal okuryazarlık düzeyi arttıkça finansal piyasalara katılımın da arttığı kabul edilmektedir. Bu doğrultuda başta OECD olmak üzere, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve finans

piyasalarında yer alan kurumlar, bireysel finansal okuryazarlığın artırılması yönünde faaliyet göstermekte ve stratejiler geliştirmektedir (INFE-OECD, 2009). Türkiye’de de finansal okuryazarlık konusunda Kalkınma Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve MEB gibi kamu kurumları ile üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve bankalar eğitim programları ve stratejileri uygulamaktadır.

OECD tarafından 2016 yılında yapılan araştırmada, yetişkinlerin finansal bilgi, tutum ve davranış skorları üzerinden finansal okuryazarlık düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma bulgularına göre, OECD ülkeleri içinde yetişkinlerin ortalama finansal okuryazarlık düzey veya skorları 13,7 bulunmuştur.[‡] Buna karşın araştırmaya dahil edilen OECD üye ülkeler dışındaki 21 ülkenin finansal okuryazarlık düzey skoru ise ortalama 13,2 olarak bulunmuştur. Ulaşılan bu sonuç doğrultusunda OECD üye ülkeler nezdinde yetişkin finansal okuryazarlık düzeyi, araştırmaya katılan diğer ülkelerdeki yetişkin finansal okuryazarlık düzeyinden görece olarak yüksek olmakla birlikte, genel olarak çok yüksek olmadığı söylenebilir (OECD, 2016:8-12).

Aşağıdaki Tablo 1’de OECD tarafından yürütülen araştırmanın sonuçları ülkeler bazında sunulmuştur.

Tablo 1: Ülkeler Bazında Yetişkinlerin Finansal Bilgi, Davranış, Tutum ve Ortalama Finansal Okuryazarlık Skorları

Ülke	Ortalama Puan	Finansal Bilgi Skoru	Finansal Davranış Skoru	Finansal Tutum Skoru
Fransa	14,9	4,9	6,7	3,2
Finlandiya	14,8	5,2	6,3	3,3
Norveç	14,6	5,2	5,8	3,6
Kanada	14,6	4,9	6,2	3,5
Hong Kong/Çin	14,4	5,8	6,0	2,7
Yeni Zelanda	14,4	5,0	5,7	3,7
Güney Kore	14,4	5,4	5,7	3,2
Belçika	14,3	4,9	6,2	3,2
Avusturya	14,2	4,9	6,0	3,3
Portekiz	14,0	4,8	5,9	3,4
OECD Ortalaması	13,7	4,9	5,4	3,4
Litvanya	13,5	4,7	5,5	3,2
Hollanda	13,4	4,9	5,2	3,3
Estonya	13,4	5,3	4,9	3,2
Letonya	13,3	5,1	5,3	3,0
Tüm Ülkelerin Ortalaması	13,2	4,6	5,4	3,3
İngiltere	13,1	4,2	5,6	3,3
İngiliz Virjin Adaları	13,0	3,6	6,2	3,3
Tayland	12,8	3,9	5,8	3,1
Arnavutluk	12,7	4,2	5,2	3,4
Ürdün	12,6	4,3	5,7	2,6
Çek Cumhuriyeti	12,6	4,4	5,0	3,1
Türkiye	12,5	4,6	4,8	3,1

[‡] Toplamda alınabilecek en yüksek puan 21 olup, puan dağılımı; finansal bilgi için 7 puan, finansal davranış için 9 puan ve finansal tutum için 5 puandır.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 66 Mart - Nisan 2018

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Macaristan	12,4	4,7	4,3	3,5
Gürcistan	12,4	4,6	5,0	2,8
Malezya	12,3	3,6	5,7	3,0
Rusya Federasyonu	12,2	4,1	5,1	2,9
Brezilya	12,1	4,3	4,6	3,1
Hırvatistan	12,0	4,3	4,8	3,0
Belarus	11,7	3,8	5,0	2,9
Polonya	11,6	4,4	4,4	2,8

Kaynak: OECD, 2016:8.

Tablo.1’de yer alan bulgular değerlendirildiğinde; araştırmaya dahil edilen 10 ülkenin finansal okuryazarlık düzey skorunun, OECD ve tüm katılımcı ülke ortalamasının üstünde olduğu, buna karşın 19 ülkenin ise altında kaldığı görülmektedir. Araştırmada yetişkinlerin finansal bilgi skorunda 7 üzerinden en az beş puan almaları beklenmiş, buna karşın katılımcı ülkeler genelinde yetişkinlerin sadece %56’sı, OECD ülkelerindeki yetişkinlerin ise %63’ü beklenen skora ulaşabilmiştir. OECD ülkelerin nezdinde katılımcıların %65’i basit faiz hesaplamasını yapabilirken, katılımcı ülkeler genelinde basit faiz hesabı yapabilen yetişkinlerin oranı ise %58’dir. Buna göre, temel düzeyde finansal okuryazarlığın göstergelerinden olan basit faiz hesabı yapabilme yetisi; OECD üye ülkelerinde her 3 yetişkinden ikisinin, dünya genelinde ise, yaklaşık her dört yetişkinden ikisinin temel finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğu söylenebilir. Araştırma bulguları Türkiye açısından ele alındığında, Türkiye’deki yetişkin finansal okuryazarlık skorunun; hem tüm katılımcı ülkeler (13,2) hem de OECD ülkeleri (13,7) ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Bulgulara göre Türkiye’deki yetişkinlerin finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğunu söylemek mümkündür.

Ancak tabloda yer alan bulgulardan da anlaşılacağı üzere, ülkelerin gelişmişlik ve refah düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında doğrusal bir ilişki bulunmamaktadır. Diğer bir ifade ile dünya genelinde finansal okuryazarlık düzeyi genel olarak düşüktür. Günlük yaşamın her alanında ve neredeyse her anında finansal konuların varlığı, finansal okuryazarlığı sadece bireysel bir sorun olmaktan öte ulusal ve/veya küresel bir sorun haline getirmektedir. Doğru yönetilemeyen borç ve varlıklar, tasarruf alışkanlığının zayıf veya yetersiz olması, beraberinde finansal sorunlar ve finansal sistemi sekteye uğratabilecek zincirleme olaylara neden olabilmektedir. Dolayısı ile toplumun her kesimindeki bireylerin finansal okuryazar olması yolunda çaba sarf edilmesi ve finansal okuryazarlık konusunda bireylere örgün eğitimler verilmesi gerekmektedir (Bayram, 2010:6).

Özellikle 20. yüzyılın sonlarından itibaren küreselleşme ve teknolojideki gelişmelere bağlı olarak önem kazanan finansal ürün ve piyasalar, beraberinde finansal okuryazarlığı ön plana çıkarmıştır. Her ne kadar üniversite öğrencileri düzenli ve sabit bir gelire sahip olmasalar da, günlük yaşamda fatura ödeme, kredi kartı kullanma, internet bankacılığı, vb. gibi çeşitli finansal ürün ve araçları kullanmaktadır. Üniversite döneminin finansal açıdan bilinçli ve sağlıklı bir şekilde yönetilmesi, bireyin gelecekteki yaşamında finansal açıdan daha rahat olabilmesinde etkilidir (Temizel ve Bayram, 2011:12). Dolayısı ile üniversite öğrencilerinin finansal okuryazar olmaları veya en azından temel düzeyde finansal okuryazar olmaları, finansal sorunlar ve yanlışlar ile boğuşan bireylerin azalmasına katkı sağlayacaktır.

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Finansal okuryazarlık konusunun ulusal ve uluslararası yazında özellikle son yıllarda sıkça ele alınan ve incelenen bir konu olduğu söylenebilir. Alan yazın incelendiğinde; finansal okuryazarlık düzeyi ile bireylerin tasarruf alışkanlıkları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu yönünde araştırma bulgusuna rastlanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, bireylerin finansal okuryazarlık düzeyi arttıkça tasarruf alışkanlıkları da artmakta ve gelecekte oluşabilecek risklere karşı tasarruf etme eğilimi ve tasarruf miktarı artmaktadır (Bernheim, Garret ve Maki, 1997). Ansong ve Gyensare (2012) tarafından yürütülen araştırmanın bulgularına göre; bireyin eğitim seviyesi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında pozitif bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın Crain (2013) tarafından yürütülen araştırmada; eğitim hayatları sürecinde finansa eğitimi almayan bireylerin, finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak, bireyin eğitim düzeyi ve/veya eğitim sürecinde aldığı finans eğitimi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında pozitif yönlü ilişki olduğu yönünde çok sayıda araştırma bulgusu bulunmaktadır (Moore, 2003; Lusardi, 2008; Lusardi ve Mitchel, 2011; Temizel ve Bayram, 2011; Jorgensen ve Savla, 2014; Alkaya ve Yağlı, 2015; Potrich, Vieira ve Kirch, 2015; Elmas ve Yılmaz, 2016).

Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkili olan faktörleri belirlemeye yönelik araştırmada; cinsiyet faktörü ile finansal okuryazarlık arasında ilişki olduğu ortaya konmuştur. Araştırmada, kadınların erkeklere göre bireysel finansmanı öğrenme konusunda daha az istekli oldukları, buna karşın finansal konularda özgüvenlerinin olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ulaşılan bir diğer bulgu ise; iş deneyimi ile finansal okuryazarlık arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, bireyin iş deneyimi arttıkça finansal okuryazarlık düzeyinin arttığı belirlenmiştir (Chen ve Volpe, 2002). Wagland ve Taylor (2009) tarafından yürütülen araştırmada ise, cinsiyet faktörünün üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık üzerinde bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Rodrigues ve diğerleri, (2012) tarafından yürütülen araştırmada; üniversite öğrencilerinin yaşları ile finansal okuryazarlıkları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, öğrencinin yaşı büyüdükçe finansal okuryazarlık düzeyinin arttığı belirlenmiştir.

Beal ve Delpachtira (2003) tarafından 789 üniversite öğrencisi üzerinden yürütülen araştırmada, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin okudukları bölüm ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişkinin belirlenmesine yönelik yürütülen araştırmalarda; işletme bölümünde okuyan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin, üniversitelerin diğer bölümlerinde okuyan öğrencilere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir (Nano, 2013; Rodrigues vd., 2012).

Ergün, Şahin ve Ergin (2014) tarafından yürütülen araştırmada, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin, öğretim şekline, cinsiyete ve aylık ortalama hane gelirine göre değiştiği bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise, araştırmaya katılan öğrencilerin temel düzeyde finansal okuryazar olduklarıdır.

3. YÖNTEM

2016-2017 Güz Yarıyıl döneminde Aydın İktisat fakültesinde öğrencilere, lisans düzeyinde finansal okuryazarlık eğitimi verilmeye başlanmış olup; öncelikli ve sadece bu yarıyla özel olarak finansal okuryazarlık dersi dördüncü sınıflara yönelik verilmiştir.[§] Bu araştırmada; üniversite öğrencilerine yönelik finansal okuryazarlık eğitiminin, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkisinin ve öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda Adnan Menderes Üniversitesi Aydın İktisat Fakültesi öğrencilerine yönelik bir anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir bölümü İktisat fakültesinin farklı bölümlerinde okuyan öğrenciler olmakla birlikte, az sayıda farklı fakülte öğrencileri de yer almaktadır. Araştırma veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu; Moore (2003), Lusardi (2008) ve Lusardi ve Mitchel (2011) tarafından yürütülen araştırmalarda kullanılan anket formlarının, bu çalışmanın amaçları doğrultusunda belirlenmiş sorulardan oluşan yeniden düzenlenmiş şeklindedir.

Araştırma anket formu 5 ana bölümden oluşmaktadır. Formun 1. Bölümünde, araştırmaya katılan öğrencileri sosyo-demografik açıdan tanımlamaya yönelik 8 soru yer almaktadır. Formun 2. Bölümünde, öğrencilerin kredi kartı kullanım ve alışkanlıklarını ortaya koymaya yönelik 4 soru ve finansal bilgileri hangi kaynaklardan elde ettiklerini belirlemeye yönelik 1 soru olmak üzere toplam 5 soru bulunmaktadır. Formun 3. bölümünde, öğrencilerin temel ve ileri düzey finansal bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik 11 soru yer almaktadır. Formun 4. bölümünde, öğrencilerin finansal bilgi ve davranışlarının ölçülmeye çalışıldığı, 5'li Likert Ölçek ile hazırlanmış 13 ifade yer almaktadır. Anketin 5. bölümünde ise, öğrencilere bazı finansal ürünler sunulmuş ve bu ürünleri ne kadar iyi tanıdıkları ölçülmeye çalışılmıştır.

Araştırma veri toplama süreci 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılı Güz Döneminde gerçekleştirilmiş olup, araştırma örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde azami örnekleme ve örneklem seçiminde kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Aydın İktisat Fakültesi bünyesinde Ekonomi-Finans, Maliye ve Ekonometri bölümleri mevcut olup, her bölümün 1. ve 2. Öğretimleri bulunmaktadır. Araştırmanın yapıldığı süreçte Ekonomi ve Finans bölümü haricindeki Maliye ve Ekonometri bölümleri ilk öğrencilerini aldıklarından, bu bölümlerde sadece 1. sınıf öğrencileri eğitim görmektedir. Araştırmanın yapıldığı süreçte fakültenin öğrenci sayısı yaklaşık olarak 900 kişidir. %95 güvenilirlik ve %5 hata payında istatistiksel bulgulara ulaşabilmek amacıyla örneklem büyüklüğünün, asgari örneklem büyüklüğünü (n=269)** geçmesi hedeflenmiştir. Uygulamada 294 öğrenciye anket formu uygulanmış olup, formlar değerlendirildiğinde eksik, hatalı ve kullanılmayacak nitelikte 9 formun olduğu tespit edilmiş ve bu anket formları araştırmaya dahil edilmemiştir. Geriye kalan 285 anket formu araştırmada kullanılabilir nitelikte olup, bu doğrultuda araştırma örneklem büyüklüğü n=285 olarak kabul edilmiştir.

§ 2017-2018 Güz Yarıyıl döneminde finansal okuryazarlık dersi seçmeli ders kapsamına alınarak, tüm sınıfların (diğer fakülte öğrencileri de istedikleri takdirde alan dışı seçmeli ders olarak alabilmektedir) finansal okuryazarlık eğitimi alabilmesi amaçlanmıştır.

** Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında, ana külenin büyüklüğü, 1. ve 4. Sınıf öğrencilerinin sayıları bilindiğinden; $[n=(N \times t^2) \times p \times q / d^2 \times (N-1)+t^2 \times p \times q]$ formülü kullanılmıştır (Özdamar, 2003:116). Hesaplama sonucunda %95 güvenilirlik ve %5 hata payında sonuçlara ulaşılabilmesi için, 900 öğrencilik ana kütle içinden asgari 269 öğrencinin örnekleme olarak alınması gerektiği bulunmuştur.

Araştırmada, öğrencilerim finansal okuryazarlık düzeyleri belirlenerek aşağıda belirtilen varsayımlar istatistiksel olarak ispatlanmaya çalışılmıştır.

H₁= *Finansal okuryazarlık eğitimi ile öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.*

H₂= *Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri, sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.*

Veri toplama formu ile elde edilen veriler SPSS 22.0 İstatistik Paket Programı yardımı ile analiz edilmiş, ulaşılan bulgular yorumlanmıştır. Anket formu ile elde edilen veriler normal dağılım sergilemediğinden, verilerin analizinde non-parametrik testler kullanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin aşağıdaki Tablo 2’de yer alan bulgular incelendiğinde; katılımcıların %57,2’si kadın ve %42,8’i erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların %32,6’sı 18-20 yaş grubu, %60,4’ü 21-23 yaş grubu ve %7’si ise 24-26 yaş grubundadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %83,9’u ekonomi-finansa bölümü, %14’7’si maliye bölümü öğrencisi iken, katılımcılardan %1,4’ü ise mühendislik fakültesi öğrencisidir. †† Katılımcıların %26’sı birinci sınıf, %21,8’i ikinci sınıf, %29,8’i üçüncü sınıf ve %22,5’i ise dördüncü sınıf öğrencisidir.

Katılımcıların anne eğitim düzeylerine ilişkin veriler incelendiğinde, %61,4 gibi yüksek bir oranda ilköğretim düzeyinde eğitilmiş oldukları görülmektedir. Lise düzeyinde eğitime sahip anne oranı %26,7 iken, %1,4’ü ön lisans, %5,3’ü ise lisansüstü düzeyde eğitime sahiptir. Araştırmaya katılan öğrencilerden %5,3’ünün annesi ise okuryazar değildir. Baba eğitim düzeyine ilişkin veriler incelendiğinde; öğrencilerden %60,4’ünün babasının ilköğretim düzeyinde eğitilmiş oldukları görülmektedir. Lise düzeyinde eğitilmiş babaların oranı %25,3, ön lisans %2,5, lisans %6,7 iken lisansüstü eğitime sahip babaların oranı ise %5,3’tür.

Öğrencilerin %15,1’inin ailelerinin aylık geliri 1.404 TL ve altı, %36,5’inin 1.405-2.500 TL arasında, %36,8’i 2.501-3.500 TL arasında, %3,9’u 3.501-4.500 TL arasında iken, ailesinin aylık geliri 4.501 TL ve üstünde olanların oranı ise %7,7’dir. Öğrencilerin %45,3’ü bütçelerinden en yüksek harcamayı kira ödemesi için yaparken, %35,1’i ise eğitim giderleri için yapmaktadır. Yiyecek için bütçeden en yüksek harcamayı yapan öğrencilerin oranı %10,5 iken, eğlence için harcama yapanların oranı %7,7, giyim için harcama yapanların oranı ise sadece %1,4’tür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde; genel olarak düşük gelirli ailelere mensup oldukları, anne-baba eğitim düzeylerinin düşük olduğu ve kişisel gelir-bütçelerinden kira ve eğitime yüksek pay ayıran, buna karşın giyinme, eğlence ve beslenme için kısıtlı bütçeye sahip olduklarını söylemek mümkündür.

†† Finansal okuryazarlık dersini seçmeli ders olarak seçen mühendislik fakültesi öğrencileri de araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımları

Demografik Özellik	Kişi Sayısı (n)	Frekans (%)	Demografik Özellik	Kişi Sayısı (n)	Frekans (%)
CİNSİYET			BABA EĞİTİM		
Kadın	163	57,2	Okuryazar değil	0	0,0
Erkek	122	42,8	İlköğretim	172	60,4
Toplam	285	100	Lise	72	25,3
YAŞ			Ön lisans	7	2,5
18-20 yaş arası	93	32,6	Lisans	19	6,7
21-23 yaş arası	172	60,4	Lisansüstü	15	5,3
24-26 yaş arası	20	7,0	Toplam	285	100
Toplam			AYLIK GELİR		
BÖLÜM	285	100	1.404 TL ve altı	43	15,1
Ekonomi-Finans	239	83,9	1.405-2.500 TL	104	36,5
Maliye	42	14,7	2.501-3.500 TL	105	36,8
Mühendislik	4	1,4	3.501-4.500 TL	11	3,9
Toplam	285	100	4.501 TL ve üstü	22	7,7
SINIF			Toplam	285	100
1. Sınıf	74	26,0	HARCAMA KALEMİ		
2. Sınıf	62	21,8	Kira	129	45,3
3. Sınıf	85	29,8	Yiyecek	30	10,5
4.Sınıf	64	22,5	Sağlık	0	0,0
Toplam	285	100	Eğitim	100	35,1
ANNE EĞİTİM			Eğlence	22	7,7
Okuryazar değil	15	5,3	Giyim	4	1,4
İlköğretim	175	61,4	Diğer	0	0,0
Lise	76	26,7	Toplam	100	35,1
Ön lisans	4	1,4			
Lisans	0	0,0			
Lisansüstü	15	5,3			
Toplam	285	100			

4.2. Tanımlayıcı İstatistik Bulgular

Çalışmanın bu başlığı altında, araştırmaya katılan öğrencilerin finansal davranış ve tutumlarına ilişkin tanımlayıcı istatistik bulgular sunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, finansal bilgiyi edindikleri kaynaklara ilişkin bulgular aşağıdaki Tablo 3’de sunulmuştur. Öğrencilerin %58,9’unun, finansal bilgilerini okul, yazılı ve

görsel medya, çevre, arkadaş, kitap, seminer, banka, internet, vb. gibi çeşitli kaynaklardan edindikleri belirlenmiştir. Finansal okuryazarlık dersi ile finansal bilgileri edinen öğrencilerin oranı %21,8'dir. Bulgulara göre, finansal okuryazarlık dersinin; öğrencilere finansal bilgi kazandırılmasına ve finansal okuryazar olmalarına katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Tablo 3: Finansal Bilgilerin Öğrenildiği Kaynakların Dağılımı

Finansal bilgilerin öğrenildiği kaynaklar	Kişi Sayısı (n)	Frekans (%)
Aileden	10	3,5
Çevreden	10	3,5
Okuldan	62	21,8
TV-Radyo	8	2,8
İnternet	8	2,8
Bankalardan	19	6,7
Birden fazla çeşitli kaynaktan (Okul, medya, banka, çevre, internet, vb.)	168	58,9
Toplam	285	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin; finansal kavramları tanıyıp tanımadığını ortaya koyma amacıyla, kendilerine çeşitli finansal ürün ve terim sorulmuş olup, verilen cevapların dağılımı Tablo 4'de sunulmuştur. Tablo 4'de yer alan bulgular incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin genel olarak finansal kavramları bildikleri, buna karşın günlük yaşamda çok sık kullanmadıkları veya karşılaşmadıkları finansal ürün ve/veya kavramlar hakkında fazla bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir.

Tablo 4: Finansal Kavramların Tanınması

Finansal Kavramlar	Kesinlikle Bilmiyorum		Bilmiyorum		Duydum ama Fazla Bilgim Yok		Biliyorum		Kesinlikle Biliyorum	
	28	9,8	39	13,7	97	34,0	56	19,6	65	22,8
Mortgage	17	6,0	22	7,7	7	24,6	128	44,9	48	16,8
Emeklilik Fonları	0	0,0	0	0,0	23	8,1	40	14,0	222	77,9
İnternet Bankacılığı	39	13,7	56	19,6	76	26,7	89	31,2	25	8,8
VOB	0	0,0	4	1,4	35	12,3	107	37,5	139	48,8
Banka Kredisi	0	0,0	4	1,4	33	11,6	113	39,6	135	47,4
Vadeli Mevduat	13	4,6	6	2,1	8	2,8	95	33,3	163	57,2
Vadesiz Mevduat	24	8,4	27	9,5	78	27,4	105	36,8	51	17,9
Hisse Senedi	57	20,0	65	22,8	101	35,4	47	16,5	15	5,3
Arbitraj										

Tahvil	0	0,0	4	1,4	33	11,6	113	39,6	135	47,4
Yatırım Fonu	17	6,0	19	6,7	127	44,6	79	27,7	43	15,1
Kredi Kartı	4	1,4	13	4,6	92	32,3	100	35,1	76	26,7
Havale-EFT	13	4,6	17	6,0	0	0,0	35	12,3	220	77,2
BİST	0	0,0	17	6,0	15	5,3	23	8,1	230	80,7
Döviz	23	8,1	23	8,1	97	34,0	75	26,3	67	23,5
Efektif	29	10,2	11	3,9	35	12,3	104	36,5	106	37,2
Kur	45	15,8	40	14,0	94	33,0	90	31,6	16	5,6
Sigorta	15	5,3	9	3,2	28	9,8	164	57,5	69	24,2

4.3. Katılımcıların Finansal Bilgi ve Davranış Düzeylerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların finansal davranışlarına ilişkin bulguların yer aldığı Tablo 5 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin finansal bilgi düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Katılımcıların önemli bir bölümünün enflasyon oranları ve enflasyonun paranın alım gücünü azalttığı bilgisine vakıf olmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca kredi kartı faiz oranlarının tüketici kredisi faiz oranlarına göre daha yüksek olduğu bilgisine, katılımcıların önemli bir bölümünün sahip olmadıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde katılımcıların büyük çoğunluğu reel TL ve yabancı para mevduat faiz oranları hakkında bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Buna karşın araştırmaya katılan öğrencilerin finansal davranışlarının, finansal okuryazarlığın gerektirdiği şekilde olduğunu söylemek mümkündür.

Ulaşılan bulgular doğrultusunda, araştırmaya katılan öğrencilerin temel finansal okuryazarlık bilgilerinin; faiz hadleri ve finansal ürünlere ilişkin faiz karşılaştırması, enflasyonun alım gücü üzerindeki etkisi ve finansal kavramlara ilişkin bilgilerinin düşük düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 5: Katılımcıların Finansal Davranış ve Bilgi Düzeyleri

	1	2	3	4	5					
Kredi kartı ekstremi her ay zamanında öderim.	7	2,5	12	4,2	93	32,6	23	8,1	150	52,6
Sahip olduğumdan daha fazla parayı harcamaktan kaçınıyorum.	17	6,0	16	5,6	17	6,0	117	41,1	118	41,4
Her ay az da olsa düzenli olarak bir miktar tasarruf ederim.	56	19,6	52	18,2	40	14,0	75	26,3	62	21,8
Enflasyon paranın satın alma gücünü etkilemez.	199	69,8	18	6,3	24	8,4	34	11,9	10	3,5
Türkiye’de enflasyon oranları (TEFE/TÜFE) yıllık %10’ün üzerinde	71	24,9	45	15,8	62	21,8	42	14,7	65	22,8
Borsalarda sadece hisse senedi işlemleri (alım-satım) yapılmaktadır.	100	35,1	46	16,1	50	17,5	44	15,4	45	15,8
Ons, altın madeninin ölçü birimidir.	25	8,8	0	0,0	71	24,9	63	22,1	126	44,2
Beyza eşya ve mobilya ürünlerinde, kredi kartına 9 ay taksit uygulanmakta	4	1,4	35	12,3	88	30,9	60	21,1	98	34,4

Telefon ve akaryakıt alımında, kredi kartına 3 taksit yapılabilir	18	6,3	56	19,6	88	30,9	52	18,2	71	24,9
DASK bir sigorta türüdür	6	2,1	6	2,1	40	14,0	47	16,5	186	65,3
Tüketici kredi faiz oranı, kredi kartı faiz oranından daha yüksektir.	8	2,8	23	8,1	186	65,3	16	5,6	52	18,2
TL vadeli mevduat hesabı faiz oranı her zaman yabancı para (döviz) tasarruf mevduatı faiz oranlarından daha düşüktür.	15	5,3	54	18,9	112	39,3	58	20,4	46	16,1
Türkiye’de hisse senedi işlemlerinin yapıldığı menkul kıymetler borsası IMKB olarak adlandırılır.	55	19,3	8	2,8	13	4,6	100	35,1	109	38,2

** 1= Kesinlikle Katılmıyorum-Ödemem-Kaçınmam-Etmem-Yanlış; 2= Katılmıyorum, Ödemem, Kaçınmam, Etmem, Yanlış; 3=Kısmen, Kararsızım, Fikrim Yok; 4= Katılıyorum, Öderim, Kaçınırım, Ederim, Doğru; 5= Kesinlikle Katılıyorum-Öderim-Kaçınırım-Ederim-Doğru.

4.4. Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Düzeylerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri veya finansal okuryazarlık skorlarını belirlemeye yönelik oluşturulan 21 madde/soruluk ölçekte, 21 soruya doğru cevap veren veya sorulara yanlış cevap verenler ile cevap vermeyenlerin dağılımı aşağıdaki Tablo 6’da verilmiştir. Her soruda %50 ve üzeri cevaplanma oranı, o sorunun veya finansal bilginin öğrenciler tarafından bilindiği şeklinde değerlendirilmiştir. Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin (skor) belirlenebilmesi için, 100 tam puan ölçekte yer alan 21 soruya bölünmüş ve her sorunun yüzdelik payı belirlenmiştir. Öğrencilerin finansal okuryazarlık skorları üzerinde her doğru cevap %4,76’lık bir etkiye sahiptir. Buna göre doğru cevaplanan 10 soru karşılığında, araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzey veya skorları %47,6 olarak bulunmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan yaklaşık her iki öğrenciden birinin finansal okuryazar olduğu, buna karşın genel anlamda öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 6: Finansal Okuryazarlık Ölçek Sorularına Verilen Cevapların Dağılımı

	Doğru cevap verenlerin sayısı	Doğru cevap verenlerin %	Yanlış cevap verenler veya cevap vermeyenlerin sayısı	Yanlış cevap verenler veya cevap vermeyenlerin %
Harcama yapılamayan finansal araçları bilme	271	95,1	14	4,9
Basit faiz hesabı	175	61,4	100	38,6
Finansal ürünlerin risk düzeyi bilgisi	111	38,9	174	61,1
Riskin çeşitlendirilmesi-dağıtılması bilgisi	54	18,9	231	81,1
Risk karşılaştırma-güvenilir finansal ürün bilgisi	48	16,8	237	83,2
Kredi kartı uygulamaları hakkındaki bilgisi	53	18,6	232	81,4

Faiz oranı-menkul kıymet fiyatı ilişkisini karşılaştırma	67	23,5	218	76,5
Finansal ürünlerin zamana bağlı değer kayıp-kazanç durumunu değerlendirme	176	61,8	109	38,2
Menkul kıymetlerden tahvilin işlev ve fonksiyonlarını bilme	82	28,8	203	71,2
Menkul kıymetlerden hisse senetlerinin işlev ve fonksiyonlarını bilme	172	60,4	113	39,6
Bileşik faiz bilgisi	161	56,5	124	43,5
Enflasyon paranın satın alma gücünü etkilemez.	241	84,6	44	15,4
Türkiye’de enflasyon oranları (TEFE/TÜFE) yıllık %10’un üzerindedir.	116	40,7	169	59,3
Borsalarda sadece hisse senedi işlemleri (alım-satım) yapılmaktadır.	146	51,1	139	48,9
Ons, altın madeninin ölçü birimidir.	189	66,3	96	33,7
Beyza eşya ve mobilya ürünlerinde, kredi kartına 9 ay taksit uygulanmaktadır.	158	55,4	127	44,6
Telefon ve akaryakıt alımında, kredi kartına 3 taksit yapılabilir.	74	26,0	211	74,0
DASK bir sigorta türüdür.	233	81,8	52	18,2
Tüketici kredi faiz oranı, kredi kartı faiz oranından daha yüksektir.	31	10,9	254	89,1
TL vadeli mevduat hesabı faiz oranı her zaman yabancı para (döviz) tasarruf mevduatı faiz oranlarından daha düşüktür.	69	24,2	216	75,8
Türkiye’de hisse senedi işlemlerinin yapıldığı menkul kıymetler Borsası IMKB olarak adlandırılır.	63	22,1	222	77,9

4.5. Hipotezlere İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci hipotezi “ $H_1 = \text{Finansal okuryazarlık eğitimi ile öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır}$ ” hipotezinin test edilmesinde X^2 testi uygulanmış olup, test sonuçları aşağıdaki Tablo 7’de sunulmuştur. Tablo 7’deki sonuçlar incelendiğinde; finansal okuryazarlık eğitimi veya dersi ile öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında bir ilişki olduğu görülmektedir ($X^2=2264,63$, $sd=374$, $p=0,000$). Ulaşılan bu bulgu doğrultusunda; “ $H_1 = \text{Finansal okuryazarlık eğitimi ile öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.}$ ” hipotezi kabul edilmiştir. Bulguya göre, finansal okuryazarlık eğitiminin, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile doğrusal bir ilişkisi olduğu, eğitim ile finansal okuryazarlık düzeyinin arttığını söylemek mümkündür.

Tablo 3: Finansal Okuryazarlık Eğitimi İle Finansal Okuryazarlık Düzeyi Arasındaki İlişki

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2264,631 ^a	374	,000	,000	
Likelihood Ratio	1090,851	374	,000		
Fisher's Exact Test	,000			,000	
Linear-by-Linear Association	,841	1	,359		
N of Valid Cases	285				

a. Hücrelerin %99'unda beklenen değer 5'in altında olup, beklenen minimum değer .01'dir. p<0.001

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin, katılımcıların sosyo-demografik özellik bağımsız değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yürütülen çok değişkenli örnekleme testi sonuçlarına göre, katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri, sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır ($X^2=1158,407$; $sd=374$; $p=0,000$;) Ulaşılan bu sonuç doğrultusunda, " $H_2= Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri, sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.$ " hipotezi kabul edilmiştir.

Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin, hangi demografik özellik değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik non-parametrik testlerden; Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis- H testleri yürütülmüş olup, testler sonucunda öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin, cinsiyet ve sınıf sosyo-demografik değişkenlerinde farklılaştığı belirlenmiştir. Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin hangi cinsiyet ve sınıflar arasında farklılaştığının belirlenmesine yönelik Post-Hoc testi yürütülmüş, test sonucunda erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin (%49,7), kız öğrencilere (45,1) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri (%51,9), diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha yüksek iken; üçüncü sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri (46,9), birinci sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinden (39,3) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bulgular, finansal okuryazarlık dersi alan dördüncü sınıf öğrencilerinin, diğer sınıflardaki öğrencilerden daha fazla finansal okuryazar olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca ulaşılan bu bulgu, araştırmanın birinci hipotezini destekler niteliktedir.

Tablo 4: Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Yordanması

Değişkenler	N	X ² (Chi-Square)	P
Finansal Okuryazarlık Düzeyi	285	3158,407	0,000
Cinsiyet	285		
Bölüm	285		
Sınıf	285		
Annenin Eğitim Düzeyi	285		
Babanın Eğitim Düzeyi	285		
Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	285		

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşam koşullarının giderek zorlaşması, bireylerin kazançlarını daha etkin ve bilinçli bir şekilde kullanmalarını zorunlu kılmaktadır. Paranın daha etkin ve bilinçli kullanımı ise, her bireyin yeterli düzeyde finansal bilgiye sahip olması, diğer bir ifade ile finansal okuryazar olması ile mümkündür. Dünya ülkelerinin giderek daha fazla önem verdiği bireylerin finansal okuryazar olmaları; sadece bireyin ekonomik anlamda daha rahat ve refah bir hayat yaşaması için değil, aynı zamanda ülkeler ve dünya ekonomilerinin etkinliği açısından da önem taşımaktadır. Başta OECD olmak üzere, dünya genelinde bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılması yönünde çalışmalar giderek yaygınlaşmaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye’de de finansal okuryazarlığın artırılması amacıyla, üniversitelerde finansal okuryazarlık eğitimi verilmektedir.

Bu araştırmada; üniversite öğrencilerine yönelik finansal okuryazarlık eğitiminin, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkisinin ve öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda Adnan Menderes Üniversitesi Aydın İktisat Fakültesi öğrencilerine yönelik bir uygulama gerçekleştirilmiş olup, araştırma verilerinin analizi sonucunda öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Özellikle faiz, menkul kıymet, kredi kartlarının işlevi ve işleyişi ile finansal ürünlerin risk karşılaştırması konularında, öğrencilerin finansal okuryazar olmadıkları belirlenmiştir. Ancak, finansal okuryazarlık dersini alan dördüncü sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin, diğer öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinden yüksek olduğu belirlenmiştir. Dolayısı ile finansal okuryazarlık eğitiminin, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde pozitif yönde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin, sınıf demografik özelliklerine göre farklılaştığı, dördüncü sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin diğer sınıflardaki öğrencilerden, üçüncü sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin ise, birinci sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, finansal okuryazarlık eğitiminin üniversitelerde birinci sınıftan itibaren verilmesinin daha uygun olduğunu söylemek mümkündür. Hatta öğrencilerin lisans eğitimlerine başlamadan önce, lise döneminde temel finansal kavramlar ve ürünler hakkında verilecek eğitimler, öğrencilerin kendi bütçelerini yapmaları, kaynaklarını etkin ve bilinçli bir şekilde kullanmalarını gerektirecek üniversite sürecine daha hazır bir şekilde başlamalarına katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda eğitim sürecinin her kademesinde öğrencilere finansal bilgilerin öğretilmesi gerektiği ve finansal okuryazarlık eğitiminin, finansal okuryazarlık eğitiminin; ulusal bir eğitim politikası olarak benimsenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alkaya, A., Yağlı, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:8, Sayı: 40, 585-599.
- Ansong, A., Gyensare, M.A. (2012). Determinants of University Working-Students' Financial Literacy at the University of Cape Coast, Ghana. *International Journal of Business and Management*, Volume: 7, Issue: 9, 126-133.
- Bayram, S. S. (2010). *Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Beal, D. J., Delpachitra, S. B. (2003). Financial Literacy Among Australian University Students. *A Journal of Applied Economics and Policy*, Volume: 22, Issue: 1, 65-78.
- Bernheim, D. B., Daniel, M. G., Dean M. M. (1997). "Education and Saving: The Long-Term Effects Of High School Financial Curriculum Mandates". *National Bureau of Economic Research*, Working Paper 6085, <http://www.nber.org/papers/w6085.pdf> (Erişim Tarihi:24.05.2017).
- Chen, H., Volpe, R. P. (2002). Gender Differences in Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*, Volume:11, Issue: 3, 289-307.
- Crain, S.J. (2013). Are Universities Improving Student Financial Literacy? A Study of General Education Curriculum. *Journal of Financial Education*, Volume:39, Issue:1-2, 1-18.
- Dalkılıç, N., Kırkbeşoğlu, E. (2015). The Role of Financial Literacy on the Development of Insurance Awareness. *International Journal of Economics and Finance*, Volume:7, Issue:8, 272-280.
- Elmas, B., Yılmaz, H. (2016). Finansal Okuryazarlık: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:2, Sayı: 1, 116-140.
- Ergün, B., Şahin, A., Ergin, E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *The Journal of International Social Research*, Volume:7, Issue:34, 847-864.
- Huston, S.J. (2010). Measuring Financial Literacy. *The Journal of Consumer Affairs*, Volume: 44, Issue: 2, 296-316.
- Jorgensen, B.L., Savla, J. (2014). Financial Literacy of Young Adults: The Importance of Parental Socialization. *Family Relations*, Issue:59, 465-478.
- INFE-OECD (2009). *Financial Education and the Crisis: Policy Paper and Guidance*, <http://www.oecd.org/finance/financial-education/50264221.pdf> (Erişim Tarihi:14.05.2017).
- Kılıç, Y., Ata, H.A., Seyrek, İ.H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Nisan, 129-150.
- Lusardi, A. (2008). "Household Saving Behavior: The Role of Financial Literacy, Information, and Financial Education Programs". *NBER Working Paper Series*, Working Paper, <http://www.nber.org/papers/w13824.pdf> (Erişim Tarihi:14.04.2017).

- Lusardi, A., Mitchell, S. O. (2011). “Financial Literacy And Planning: Implications For Retirement Wellbeing”. *NBER Working Paper Series*, Working Paper 17078, <http://www.nber.org/papers/w17078.pdf> (Erişim Tarihi: 14.06.2017).
- Moore, D. L. (2003). *Survey of Financial Literacy in Washington State: Knowledge, Behavior, Attitudes, And Experiences*. Technical Report 03-39, Washington State Department of Financial Institutions, USA.
- Nano, D. (2013). Major Differences In Financial Literacy Among Albanian University Students. *Regional Science Conference with International Participation* 389-394, http://dukagjnicollege.eu/libri3/389-394_Nano_Dorjana.pdf (Erişim Tarihi:27.06.2017).
- OECD (2013). *Financial Literacy Framework, PISA 2012 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Problem Solving and Financial Literacy*. OECD Publishing, https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/PISA%202012%20framework%20e-book_final.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2017).
- OECD (2016). *OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies*. <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf> (Erişim Tarihi: 13.05.2017).
- Özdamar, K. (2003). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Potrich, A.C.G., Vieira, K.M., Kirch, G. (2015). Determinants of Financial Literacy: Analysis of the Influence of Socioeconomic and Demographic Variables. *Revista Contabilidade & Finanças*, Volume:26, Issue:69, 362-377.
- Remund, D.L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *The Journal of Consumer Affairs*, Volume:44, Issue:2, 276-295.
- Rodrigues, C. S., Vieira, F. D., Amaral, A. Martins, F. V. (2012). Financial Literacy of University Students. *Academic Publishing International Limited Reading*, <http://repositorium.sdum.uminho.pt/handle/1822/21813> (Erişim Tarihi:24.06.2017).
- Temizel, F. (2010). *Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Temizel, F., Bayram, F. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:12, Sayı:1, 73-86.
- Vitt, L., Anderson, C., Jamie Kent, J., Lyter, D., Siegenthaler, J., Ward J. (2000). *Personal Finance and the Rush to Competence: Financial Literacy Education in the U.S*. Institute for Socio-Financial Studies, FannieMae Foundation.
- Wagland, S. P., Taylor, S. (2009). When It Comes to Financial Literacy, Is Gender Really An Issue?. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, Volume:3, Issue:1, 13-25.
- Yılmaz, V., Tuncay, M. (2012). Finansal Liberalizasyonun Tasarruf ve Yatırım Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:26, Sayı:3-4, 345-363.